

ФЕДОРОВ Сергій Валерійович

д. мед. н., професор кафедри
терапії і сімейної медицини
факультету післядипломної
підготовки Івано-Франківського
національного медичного
університету, Івано-Франківськ,
Україна

Ішемічна хвороба серця – основна причина смертності хворих на серцево-судинні захворювання

Резюме

Ішемічна хвороба серця є лідером у структурі причин як глобальної, так і серцево-судинної та раптової серцевої смертності. В останні роки спостерігається неухильна тенденція до збільшення цього показника у всьому світі.

У статті наводяться статистичні дані щодо смертності внаслідок ішемічної хвороби серця в різних країнах світу, зокрема і в Україні, та її місце в структурі смертності з усіх причин. Проаналізовано вплив пандемії COVID-19 на перебіг і наслідки ішемічної хвороби серця, а також наведені рекомендації Європейського кардіологічного товариства щодо стратегії ведення таких хворих.

Ключові слова: ішемічна хвороба серця, смертність, раптова серцева смерть, COVID-19

За визначенням, наведеним у рекомендаціях Європейського кардіологічного товариства (англ. European Society of Cardiology – ESC; далі – Рекомендації ESC) з діагностики та ведення пацієнтів з хронічними коронарними синдромами 2019 року, **ішемічна хвороба серця (ІХС)** – це динамічний процес накопичення атеросклеротичних бляшок і функціональних змін коронарного кровообігу, які можуть бути змінені за допомогою модифікації способу життя, фармакологічної терапії і реваскуляризації, що приводить до стабілізації або регресії захворювання. Отже, впливаючи на динамічний процес накопичення бляшок через реалізацію первинної чи вторинної превентивної стратегії можна зменшити ризик смерті внаслідок ІХС.

За даними ВООЗ, упродовж останніх двох десятиліть (в період з 2000 року до кінця 2019 року) смертність унаслідок ІХС зросла на 23,8 % в усьому світі. ІХС займає перше місце в структурі смертності практично в усіх країнах високої економіки, проміжної (проміжної високої, проміжної низької), за винятком країн низької економіки, де на першому місці залишається смертність немовлят, на другому місці – смертність унаслідок захворювань органів дихання, а на третьому місці – смертність унаслідок ІХС.

Дані Американської асоціації серця (American Heart Association – АНА) за 2019 рік свідчать про те, **ІХС – лідер у структурі смертності від серцево-судинних захворювань (ССЗ)** – 41,3 % випадків серцево-судинних смертей у США. За даними останнього американського традиційного оновлення статистичних даних з ССЗ та інсульту 2022 року:

- кожен 36,1 с у США хтось помирає внаслідок ССЗ і кожен 3 хв – від інсульту;
- 47 % американців хворіють на артеріальну гіпертензію (АГ).
- 1 із 7 дорослих є курцями;
- 78 % смертей унаслідок ІХС трапляється поза стаціонаром;
- близько 35 % осіб після першого епізоду коронарної події та 14 % після інфаркту міокарда (ІМ) помирали впродовж року.

На всесвітній карті смертності від ІХС за 2020 рік Україна, як і окремі сусідні країни, зокрема, Польща, належать до країн із високою смертністю внаслідок цього захворювання.

Згідно із статистичними даними Міністерства фінансів України за 2021 рік, смертність унаслідок ССЗ займає перше місце (рис. 1) і складає 60,36 %, зокрема, внаслідок ІХС – 42,19 %; друге місце в реаліях пандемії посідає смерт-

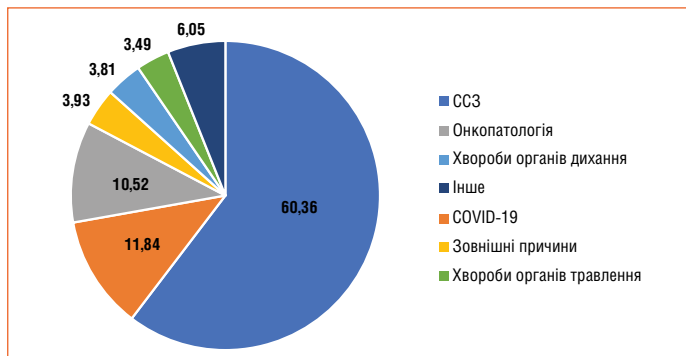

Рис. 1. Головні причини смерті в Україні у 2021 році (за даними Міністерства фінансів України)

ність унаслідок COVID-19, третє місце – смертність унаслідок онкопатології.

ІХС також є головною причиною раптової серцевої смерті (РСС). Це підтверджують результати Фінського генетичного дослідження аритмічних подій (The Finnish Genetic Study of Arrhythmic Events)¹ 2021 року, в якому вивчалися 5,869 верифікованих при аутопсії випадків РСС у молодих людей віком до 50 років у Фінляндії. Головною причиною РСС у віці до 50 років була ІХС (43,6 %), причому переважання ІХС у структурі РСС домінувало вже з 35-річного віку. Вражаючим був факт, що **більшість померлих молодих людей (90,2 %) не мали клінічних ознак ІХС, проте у 33,8 % випадків при аутопсії був виявлений «німий ІМ».** Крім того, РСС у 24,1 % випадків трапилася при фізичній активності. Трисудинне пошкодження коронарних артерій було виявлено в 44,4 % випадків. Частими знахідками при аутопсії виявилися гіпертрофія (58,3 %) та фіброз міокарда (82,6 %). У 64,7 % випадків РСС був наявним щонайменше один фактор ризику.

Під час пандемії, викликаній коронавірусом SARS-CoV-2, відзначається зростання смертності і внаслідок ІХС, і внаслідок інших ССЗ. Експерти ESC вважають, що зростання кількості ССЗ та збільшення частки вперше виявлених пацієнтів в останній час пов'язане з малорухомим способом життя, тривожністю та депресією, які мали місце в перші роки пандемії. Також у зв'язку з пандемією більшість пацієнтів із гострими ССЗ боялися звертатися за медичною допомогою та госпіталізуватися в стаціонари, що призвело до зростання серцево-судинної смертності.

Резюме

Ишемическая болезнь сердца – основная причина смертности больных сердечно-сосудистыми заболеваниями

С. В. Федоров

Ивано-Франковский национальный медицинский университет, Ивано-Франковск, Украина

Ишемическая болезнь сердца является лидером в структуре причин как глобальной, так и сердечно-сосудистой и внезапной сердечной смертности. В последние годы наблюдается неуклонная тенденция к увеличению этого показателя по всему миру.

В статье приводятся статистические данные по смертности вследствие ишемической болезни сердца в разных странах мира, в том числе и в Украине, и ее месте в структуре смертности по всем причинам. Проанализировано влияние пандемии COVID-19 на течение и последствия ишемической болезни сердца, а также рекомендации Европейского кардиологического общества относительно стратегии ведения таких больных.

Ключевые слова: ишемическая болезнь сердца, смертность, внезапная сердечная смерть, COVID-19

ті. Окремими факторами збільшення смертності унаслідок ускладнень ССЗ під час пандемії COVID-19 в Європі та Україні, зокрема, були неможливість проведення вчасної вторинної профілактики та кардіореабілітації таких пацієнтів.

За даними Національного центру статистики охорони здоров'я США (National Center for Health Statistics; NCHS), які були опубліковані на початку 2021 року в Журналі Американської медичної асоціації (The Journal of the American Medical Association – JAMA), за період пандемії COVID-19 після певного плато в Сполучених Штатах Америки, порівняно із 2015 роком, відзначається зростання на 4,8 % смертності унаслідок ССЗ, найбільше – у 2020 році.

Найповніший мета-аналіз 40 досліджень за участі 22 148 пацієнтів показав, що **ІХС щонайменше в 3,5 разу підвищує ризик смерті при COVID-19** унаслідок погіршення прогнозу цього захворювання та високої ймовірності переведення таких пацієнтів на штучну вентиляцію легень у відділеннях реанімації та інтенсивної терапії за тяжкого та критичного перебігу коронавірусної хвороби.

У третій оновленій Рекомендації ESC з менеджменту ССЗ в умовах пандемії COVID-19 (2021), які були опубліковані в листопаді 2021 року, чітко підкреслюється важливість дотримання наступних терапевтичних та інших превентивних стратегій щодо пацієнтів із хронічними ССЗ і, зокрема, ІХС:

- продовження медикаментозного лікування;
- спостереження за хворими на ІХС із застосуванням можливостей телемедицини;
- реваскуляризація повинна бути відкладена (при середньому/низькому ризику);
- відкладання інвазивних діагностичних процедур;
- комп'ютерна томографічна ангіографія (КТ-ангіографія) є головним методом діагностики;
- проведення планових процедур можливе тільки у вільних від COVID-19 лікарнях.

З вищенаведеного можна зробити висновок, що ІХС є лідером у структурі причин глобальної смертності і тільки за рахунок дотримання превентивних стратегій на різних рівнях, як популяційному, так і індивідуальному, можна домогтися зменшення смертності унаслідок цього захворювання.

Додаткова інформація. Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

UA-NP-TRIN-PUB-052022-007

¹ Vähätalo J, Holmström L, Pakanen L, Kaikkonen K, Perkiömäki J, Huikuri H, Juntila J. Coronary Artery Disease as the Cause of Sudden Cardiac Death Among Victims < 50 Years of Age. Am J Cardiol. 2021 May 15;147:33-38. doi: 10.1016/j.amjcard.2021.02.012. Epub 2021 Feb 20. PMID: 33621522.

Summary

Ischemic heart disease is the main cause of mortality in patients with cardiovascular diseases

S. V. Fedorov

Ivano-Frankivsk National Medical University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Ischemic heart disease is a leader in the structure of causes of both global and cardiovascular and sudden cardiac deaths. In recent years, there has been a steady increase in this figure around the world.

The article presents statistics on mortality due to coronary heart disease in different countries, including Ukraine, and its place in the structure of mortality for all reasons. The impact of the COVID-19 pandemic on the course and consequences of coronary heart disease is analyzed, as well as the recommendations of the European Society of Cardiology on the strategy of such patients.

Key words: coronary heart disease, mortality, sudden cardiac death, COVID-19